

Region Uppsalas ledningskontor
Avdelningen för regional utveckling
Christel Benfalk
Tfn 018-617 02 84
E-post christel.benfalk@region uppsala.se

Utbildningsdepartementet

Remissvar om Växla yrke som vuxen - en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna

Sammanfattning

Region Uppsala har erbjudits yttra sig över Yrkesvuxutredningens betänkande ”Växla yrke som vuxen - en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna” (SOU:2024:16) Region Uppsala instämmer i huvudsak och ser positivt på förslagen i sin helhet, men vill lämna några synpunkter.

Utredningen föreslår flera reformer som kommer att innebära flera, både stora och små, förändringar för den gymnasiala yrkesutbildningen för vuxna. Det är tydligt att utredningen haft en god dialog med såväl huvudmän som profession vilket medför att merparten av förslagen är väl förankrade och har förutsättningar att påverka utvecklingen i en positiv riktning.

Positivt framhålls den föreslagna reformeringen av lärlingsutbildningen där ändringarna är förankrade både med utbildningssystemet och näringslivets önskemål. Region Uppsala välkomnar också förslaget om långsiktiga och indexuppräknade statsbidrag för yrkesutbildningar, vilket skulle ge bättre planeringsförutsättningar för utbildningsanordnare och skapa förutsättningar för att i högre grad löpande matcha uppkomna behov med utbildningssystemets utbud.

Relaterat till införandet av yrkesskolor för vuxna ser vi ett antal utmaningar. Inte minst att utredningen redan borgat för en försöksverksamhet innan remissen behandlats med de eventuella fallgropar vi identifierat, särskilt kopplat till begreppsförvirring, synkronisering av redan befintliga utbildningsformer och näringslivets engagemang men också kring möjligheten att skapa söktryck som når en ny målgrupp där man inte konkurrerar med yrkesvux. Vi hade gärna sett förslag kring alternativet att anpassa antagningsreglerna för yrkesvux. Att två myndigheter administrerar på samma SEQF-nivå är en stor utmaning och kan komma att skapa mer administrativ förvirring och brist på samsyn och samplanering.

Utbildningssystemets utformning och tillgänglighet påverkar möjligheterna för alla invånare i Region Uppsala att delta i samhället och på arbetsmarknaden, något som

är en viktig del i regionens långsiktiga målsättningar i den regionala utvecklingsstrategin, särskilt kopplat till en nyskapande region och en region för alla.

En ny yrkesskola för vuxna

Införandet av yrkesskolor för vuxna kan öppna upp nya möjligheter för kompetensutveckling och karriärväxling i regionen. Detta kan bidra till att möta arbetsmarknadens behov och stärka den regionala ekonomin.

Vi ser dock redan idag en konkurrens mellan utbildningar på gymnasial nivå och vissa utbildningar är svårstartade. Problemet idag är inte i första hand utbudet av yrkesutbildningar utan att faktiskt fylla platserna. Det verkar finnas ett antagande om att det finns en målgrupp som vi inte har hittat, men finns den? Vi anser att det är positivt med reglering kring att vägledning ska erbjudas inom yrkesskolan.

Parallellt ska det nu finnas folkhögskoleutbildning, arbetsmarknadsutbildningar, yrkesutbildningar på Komvux (och där har vi kombinationsutbildningar, lärling och klassrum) och nu yrkesskola - fyra olika typer av utbildning på gymnasial nivå.

Det är därför viktigt att:

- Vara medveten och strategiskt planera de utbildningar som yrkesskolan ska erbjuda så att det synkroniseras med resterande utbildningar för vuxna. Vi ser till exempel att flera utbildningsanordnare har ansökt om att få starta yrkesskola till installationselektriker – vilket är ett yrkesområde som finns inom yrkesvux också. Detta har varit problemet med arbetsmarknadsutbildningarna och något som skapar friktion i systemet för planering av utbildning för vuxna.
- Hur man ska säkerställa möjligheten till arbetsplatsförlagt lärande då den redan befintliga konkurrensen skapar problem för yrkesutbildningarna. En av anledningarna till att utbud och antal utbildningsplatser inom yrkesvux är begränsat idag beror på svårigheten att få tag i APL-platser (platser för arbetsplatsförlagt lärande). Den delen kommer snarare försvåras ytterligare om yrkesskolan också ska konkurrera om samma APL-platser. I relation till detta bör man också ta hänsyn till Arbetsmarknadsutbildningarna och den nationella/regionala dimensioneringen.
- Utbildningarna på yrkesskolorna är anpassade till arbetsmarknadens behov för att främja tillväxt och konkurrenskraft.
- Vara medveten om – och skapa vägar för att motverka den risk för begreppsförvirring när ytterligare en utbildningsform för vuxna införs. Vår bedömning är att risken är stor att det blir splittrat, otydligt och en utmaning för sökande att överblicka. Det är viktigt att tydligt definiera målgruppen för yrkesskolor och andra utbildningsalternativ för att underlätta för individer att navigera. Det ställer också krav på vägledning och rådgivning för att hjälpa sökande att göra informerade val.
- Vara medveten om att konkurrensen om elever kommer att öka. Om individerna sedan ska konkurrera om samma arbetstillfällen, behöver

yrkesvux fokusera mera på att deras elever måste bli anställningsbara samt ha resurser för det. Här kan yrkesvux få en utmaning eftersom deras elever står längre från arbetsmarknaden.

Ett alternativ hade varit att i stället se över antagningsreglerna till Komvux, att anpassa antagningsreglerna för yrkesvux i stället för att etablera en ny skolform. Vi hade gärna sett ett tydliggörande resonemang kring varför man inte valde att undersöka hur man skulle kunna integrera ett alternativt urval inom befintliga utbildningar i stället, i form av olika spår.

Allmän examen för elever som gått yrkesskolan

Vi är positivt inställda rörande allmän examen där man endast tar med kurser från Komvux. Önskvärt är då att det skulle finnas ett "allmänt" komvuxarbete i stället för att komvuxarbetet ska vara kopplat till ett specifikt yrke. Idag händer det ofta att personer har ett antal yrkeskurser som de läst för länge sedan, de kan då inte genomföra komvuxarbetet eftersom de inte besitter kunskaperna inom yrket längre och måste i stället läsa många extra poäng (upp till ca 800p) för att kunna ta ut en högskoleförberedande examen i stället.

Från ansökan till antagning

Vi delar förslaget om att behörighetskriterierna till yrkesskolor bör vara tydliga och relevanta. Det är också positivt att möjligheten till validering och behörighetskriterier för personer med motsvarande kunskaper lyfts fram. Dock kan kravet på vissa kurser som svenska, matematik och engelska på grundläggande nivå vara svårt för vissa vuxna att uppfylla. Önskvärt vore att skapa strukturer på myndighetsnivå som bedömer en motsvarande utländsk grundskoleutbildning (jämfört med gymnasiala kurser och högre som bedöms av UHR).

Ett mer långsiktigt och flexibelt statsbidrag för yrkesutbildning inom Komvux

De senaste åren har det blivit väldigt tydligt att statsbidragen inte hängt med i den allmänna prisutvecklingen. Statsbidragsnivåerna har inte justerats på mer än 6 år i fallet Regionalt Yrkesvux och inte på mer än 12 år i fallet Yrkesförare lastbil. Statsbidragsnivåerna används, avsiktligt eller ej, normerande och den kvalitet som bidragen räcker till i dagsläget motsvaras inte längre av de krav som såväl styrdokument som upphandlande aktörer ställer på leverantörer.

Region Uppsala välkomnar förslaget om långsiktiga och indexuppräknade statsbidrag för yrkesutbildningar, vilket skulle ge bättre planeringsförutsättningar för utbildningsanordnare. Det är också positivt att öka finansieringen för att möta nya utbildningsbehov och stödja anpassningar för elever. Fleråriga indexuppräknade statsbidrag skulle ge såväl kommuner som enskilda utbildningsanordnare rimliga planeringsförutsättningar gällande yrkesutbildningarna och är i grunden en förutsättning för att intentionerna i planerings- och dimensioneringsreformen skall

kunna genomföras. Fleråriga indexuppräknade statsbidrag skulle också minska de ekonomiska trösklarna för att starta investeringstunga utbildningar.

Bättre förutsättningar att snabbt möta nya stora utbildningsbehov

Det är ett bra förslag men det blir av stor vikt med transparens och tydliga kriterier för när anordnare kan få denna extra tilldelning av statsbidrag.

En reformerad lärlingsutbildning för vuxna

Inom ramen för detta förslag finns det motstridiga uppfattningar i länet. En del menar att antagningskriterierna riskerar att prioritera bort en viss elevkategori där lärling som studieform hade passat eleven bättre. Den andra delen menar att det är positivt och ökar möjligheten för arbetsgivare att engagera sig i utbildningen när man får delta i att göra urval och sedan kunna erbjuda lärlingsanställningar. Att detta kan ge lärlingsutbildningar ökad attraktivitet, samt göra det lättare att få arbetsgivare att vara engagerade i antagningen och utbildningsformen som helhet.

Samtidigt är det positivt att en ny målgrupp (yrkesväxlare och till exempel personer som gått högskoleförberedande program på gymnasiet) får större möjlighet att läsa en yrkesutbildning inom Komvux. Vi vill samtidigt lyfta att det är viktigt att även personer som haft ett arbete men av hälsoskäl inte kan fortsätta inom samma bransch och därmed varit borta från arbetsmarknaden en längre tid också skulle kunna prioriteras här.

Särskilt positivt att man tar bort skrivelsen om 70% arbetsplatsförlagt lärande i en utbildning och ersätter med ”över hälften”, detta skapar flexibilitet och ger större möjlighet till anpassning både utifrån individens behov och arbetsgivarens möjligheter.

Elevers tillgång till stöd i Komvux

Här hade förslagen kunnat vara skarpare och tydligare lagstadgade för att ge huvudmännen tydligare ramar för vilka resurser som bör tilldelas.

Prövning inom Komvux och gymnasieskolan samt validering

Vi instämmer att det är rimligt att höja avgiften samt begränsningen att pröva samma kurs/nivå max två gånger inom 6 månader, också att man endast kan söka prövning inom sin kommun eller samverkansområde förutsatt att individen får rätt att pröva i kurser som inte erbjuds i samverkansområdet i annan kommun/område. Rätten till interkommunal ersättning/prövningsmöjlighet bör förtydligas.

Vi tycker det är positivt att man kan validera till ett E utan prövning. Men precis som utredningen lyfter krävs det då tydlig information till validanden angående eventuell påverkan på meritvärde i jämförelse med att pröva mot ett högre betyg.

Övriga synpunkter

Trots att det finns ambitioner att skapa en inkluderande utbildningsstruktur, kan det vara svårt att säkerställa att alla invånare har tillgång till utbildningar av hög kvalitet och att det inte uppstår klyftor mellan olika grupper. Risk rörande yrkesskolan för ojämlikhet bland studerande, för stad/landsbygd, för nationalitet kopplat till språket eftersom målgruppen är en annan. För kön ser vi i piloten att det är traditionellt manliga utbildningar

I normala fall har man en utredning och en remiss, men nu gör man en pilot på yrkesskolor direkt innan remissen har besvarats? Risk att piloten inte baseras på synpunkter som hade kunnat ge bättre matchade ramar för den nya utbildningsformen och således inte ger de ändamålsenliga resultaten. Att två myndigheter administrerar på samma SEQF-nivå är utmanande, myndighetssamverkan behöver generellt förbättras, viktigt nu att detta blir en samverkan som förenklar och inte försvårar för huvudmän eller individer.

Konsekvenser

Införandet av yrkesskolor för vuxna kan öppna upp nya möjligheter för kompetensutveckling och karriärväxling i regionen. Detta kan bidra till att möta arbetsmarknadens behov och stärka den regionala ekonomin, samt påverka utbudet av kvalificerad arbetskraft i regionen.

De föreslagna behörighetskriterierna för yrkesskolan och möjligheten till validering av kunskaper kan påverka tillgängligheten till utbildning för individer i regionen. Det är viktigt att säkerställa en inkluderande och jämlik utbildningsstruktur för att främja social rättvisa och ekonomisk tillväxt.

Förslagen om förändrade statsbidragsnivåer och finansieringsmodeller kan ha direkta konsekvenser för huvudmännens möjligheter att på ett mer flexibelt sätt erbjuda och utveckla utbildningar inom ramen för yrkesvux och Komvux.

Förslaget kring underlättande av studier för elever med funktionsnedsättning som innehåller kompetensutveckling hos lärare och annan personal inom Komvux är välkommet då det kan ge målgruppen bättre förutsättningar att få en anpassad utbildning. Förslaget kring underlättande av övergångar till arbetsmarknaden för elever inom anpassad utbildning innehåller direktiv att ta fram yrkespaket för Komvux som anpassad utbildning, något som kan leda till ökad anställningsbarhet.

För Region Uppsala

Unn Harsem
regionala utvecklingsnämndens ordföranden

Tobias Arvidsson
regional utvecklingsdirektör